

حقیقت درخشان

تبیین نقش سپاه و بسیج در دفاع مقدس
از منظر فرمانده معظم کل قوا حضرت آیت الله خامنه‌ای

۱۳۵۹ - ۱۳۹۵

۱۶۱۷۴۰۸

۹۷/۵/۱۵

www.ketab.ir

مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس

تهران ۱۳۹۷

عنوان و نام پدیدآور: حقیقت درخشان؛ تبیین نقش سپاه و بسیج در دفاع مقدس؛ از منظر فرمانده کل قوا حضرت آیت‌الله خامنه‌ای / گردآوری و تدوین: محمد فردی، محمد محمدپور، امیرمحمد حکمتیان

مشخصات نشر: تهران: سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، مرکز اسناد دفاع مقدس، ۱۳۹۷.

مشخصات ظاهری: ۷۰۴ ص.

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۵۴۴۳-۹۴-۳

وضعیت فهرست نویسی: فیا

موضوع: خامنه‌ای، سیدعلی، رهبر جمهوری اسلامی ایران، ۱۳۱۸ - دیدگاه درباره سپاه پاسداران انقلاب اسلامی

موضوع: خامنه‌ای، سیدعلی، رهبر جمهوری اسلامی ایران، ۱۳۱۸ - دیدگاه درباره بسیجیان

موضوع: Khamene'i, Seyyed Ali, Leader of IRI, 1939 - Views on Militia (Iran)

موضوع: خامنه‌ای، سیدعلی، رهبر جمهوری اسلامی ایران، ۱۳۱۸ - دیدگاه درباره امنیت ملی

موضوع: Khamene'i, Sayyed Ali, Leader of IRI, 1939 - Views on national security

شناسه افزوده: سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ

شناسه افزوده: Islamic Revolutionary Guards Corps. Center for War Studies and Research

رده بندی کنگره: ۱۳۹۷/ت۲ ۲۳۲/۶۷ BP

رده دیویی: ۲۹۷/۶۵۸

شمار کتابشناسی: ۵۲۹۲۰۳۶

مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس

تبیین نقش سپاه و بسیج درخشان

تبیین نقش سپاه و بسیج در دفاع مقدس

از منظر فرمانده معظم کل قوا، آیت‌الله خامنه‌ای

۱۳۹۵-۱۳۹۹

گردآوری و تدوین: محمد فردی، محمد محمدپور، امیرمحمد حکمتیان

طرح جلد: سیدایمان نوری‌نجفی ■ صفحه‌آرا: جدها، خاوشی

چاپ اول: ۱۳۹۷ ■ شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه ■ چاپ: شمس، تهران نشر روز

قیمت: ۵۰.۰۰۰ تومان

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۵۴۴۳-۹۴-۳ ■ ISBN: 978-600-5443-94-3

کلیه حقوق متعلق به مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس است.

نقل از کتاب با ذکر مأخذ مجاز و هرگونه بهره‌برداری دیگر منوط به اجازه کتبی این مرکز می‌باشد.

۱. تهران، خیابان انقلاب، خیابان ۱۲ فروردین، ساختمان ناشران، طبقه اول، شماره ۴، تلفن: ۶۶۴۸۱۵۳۱
۲. تهران، خیابان انقلاب، خیابان فخررازی، مجتمع ناشران فخررازی، انتشارات مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس
۳. خرمشهر، جنب مسجد جامع، بازار شهید محمد جهان‌آرا، شماره ۲۷

فهرست مطالب

۹	پیشگفتار
بخش اول: کلیات پژوهش	
۱۲	مقدمه
۱۵	فصل اول: طرح کلی پژوهش
۲۷	فصل دوم: ضرورت وجود امنیت و دفاع از نظام اسلامی
۲۹	الف) نقش امنیت در پیشرفت و آبادانی حکومت اسلامی
۳۲	ب) ضرورت شناخت دشمن و آمادگی برای مجاهدت
۴۱	ج) وجوب جهاد و حفظ نظام اسلامی
۴۹	فصل سوم: وظایف و مأموریت‌های نیروهای مسلح و کارکرد آن‌ها
۵۱	الف) ضرورت وجود و کارکردهای نیروهای مسلح
۶۶	ب) کارنامه نیروهای مسلح در دفاع از نظام جمهوری اسلامی
۷۹	فصل چهارم: جنگ تحمیلی به عنوان یک تجربه و درس
۸۱	الف) زنده نگه داشتن یاد دفاع مقدس
۹۴	ب) درس‌های دفاع مقدس
۱۰۴	ج) برکات دفاع مقدس
۱۱۳	د) دفاع مقدس تجلی‌گاه استعداد و توانمندی‌ها
۱۲۰	ه) دفاع مقدس عامل صدور انقلاب اسلامی

بخش دوم: نقش سپاه در دوران دفاع مقدس

۱۲۷

مقدمه

فصل اول: اهداف، رسالت و مأموریت‌های سپاه در دوران دفاع مقدس

۱۳۱

۱۳۳

۱۴۳

۱۶۰

الف) پیدایش و تولد

ب) اهداف، رسالت و مأموریت‌ها

ج) معنای سپاه‌یگری و پاسداری از انقلاب اسلامی

۱۶۵

۱۶۹

۲۱۵

۲۳۵

۲۴۳

فصل دوم: خصوصیات و ویژگی‌های سپاه در دوران دفاع مقدس

الف) خلوص معنوی سپاه در دوران دفاع مقدس

ب) سلحشوری سپاه پاسداران

ج) اتکا به مردم

د) اسوه و الگ بودن برای همه

۲۴۷

۲۴۹

۲۶۰

فصل سوم: دفاع مقدس تجلی کاه و نامندی‌های سپاه

الف) بروز استعدادها و مشخص شدن افتخارها

ب) سیر تکامل سپاه در طول جنگ

۲۷۱

۲۷۳

۲۷۷

۲۷۹

۲۸۱

۲۸۳

۲۸۶

۲۸۹

۲۸۹

۲۹۳

۲۹۸

۳۱۳

۳۳۰

۳۳۱

۳۳۶

۳۴۳

۳۴۶

فصل چهارم: اقدامات و خدمات سپاه در دوران دفاع مقدس

الف) کارنامه سپاه در دفاع از انقلاب در دفاع مقدس

۱. دفاع از اسلام و نظام اسلامی با همه وجود

۲. دفع تجاوز دشمن و به ارمغان آوردن آزادی و استقلال

۳. امتحان خوب پس دادن و سربلندی در جنگ

۴. اگر سپاه نبود، ...

۵. نقش تاریخی مجاهدت‌های سپاه در دفاع مقدس

ب) نقش و عملکرد سپاه در مقاطع جنگ تحمیلی

۱. کارکرد امنیتی در مقطع پیش از آغاز جنگ

۲. مردمی کردن امنیت در کردستان

۳. سال اول جنگ: مقاومت در برابر تجاوز و دفع تجاوز

۴. سال دوم جنگ: آزادسازی سرزمین‌های اشغالی

۵. سال سوم تا آخر جنگ: تعقیب و تنبیه متجاوز

تداوم عملیات در خاک عراق برای تنبیه متجاوز و احقاق حقوق ملت

طراحی و اجرای عملیات‌های متعدد برای تنبیه متجاوز

عملیات‌های آبی - خاکی خیبر و بدر

و الفجر ۸، عملیات سپاه برای یکسره کردن کار عراق

۳۵۳	سازماندهی نیروهای مردمی برای حضور در جبهه‌ها پس از فتح فاو
۳۵۶	کربلای ۴ و ۵، عملیاتی بی‌نظیر در تاریخ سپاه
۳۵۹	تلاش برای حفظ سرزمین‌های آزاد شده از عراق
۳۷۰	ج) تجلیل از نیروهای سه‌گانه، یگان‌ها، تیپ‌ها و لشکرهای سپاه
۳۷۷	فصل پنجم: فرماندهی و فرماندهان سپاه در دوران دفاع مقدس
۴۰۱	فصل ششم: دفاع مقدس قطب‌نما و چراغ راه آینده سپاه
۴۰۳	الف) لزوم کسب تجربه و درس‌آموزی سپاه از دفاع مقدس
۴۰۵	ب) تجربیات و درس‌های جنگ برای سپاه
۴۰۵	۱. تداوم با داری، پس از پایان جنگ
۴۱۰	۲. حفظ خصایصیات و عناصر ارزشمند گذشته سپاه
۴۱۷	۳. حفظ آمادگی در برابر جنگ
۴۱۹	۴. حفظ روحیه سپاه در دوره جنگ برای دوره پس از جنگ
۴۲۵	فصل هفتم: نقش بسیج در دوران دفاع مقدس
۴۲۵	مقدمه
۴۲۷	فصل اول: اهداف، رسالت و مأموریت‌های بسیج
۴۲۹	الف) پیدایش و تولد
۴۴۰	ب) طرح ایده بسیج و آبیاری نهال آن تا تبدیل شدن به شجره طیبه
۴۴۵	ج) اهداف، رسالت و مأموریت‌ها
۴۵۵	د) معنا و مفهوم بسیج
۴۶۹	فصل دوم: خصوصیات و ویژگی‌های بسیج در دوران دفاع مقدس
۴۷۲	۱. تکلیف‌مداری و وظیفه‌شناسی
۴۷۷	۲. بصیرت و حرکت خردمندانه
۴۷۹	۳. ایمان، توکل و آخلاص
۴۹۴	۴. ایثار، فداکاری و شهادت‌طلبی
۵۰۱	۵. جنگ عاشورایی: الگوگیری از واقعه عاشورا و کربلا
۵۰۸	۶. نبرد ایمانی با وجود محدودیت‌های تسلیحاتی شدید
۵۱۳	۷. ولایت‌مداری و ولایت‌پذیری
۵۱۶	۸. آمادگی رزمی، سازماندهی و حضور به‌موقع
۵۱۷	۹. همگانی بودن و عدم تعلق به قشر خاص
۵۲۵	۱۰. دفاع همه‌جانبه؛ چند بعدی بودن عرصه‌ها و زمینه‌های دفاع

فصل سوم: دفاع مقدس تجلی گاه توانمندی های بسیج در دوران دفاع مقدس

فصل چهارم: اقدامات و خدمات بسیج در دوران دفاع مقدس

- الف) کارنامه بسیج در دفاع از انقلاب در دفاع مقدس
- دفاع از اسلام و نظام اسلامی با همه وجود
 - دفع تجاوز دشمن و به ارمغان آوردن آزادی و استقلال
 - امتحان خوب پس دادن و سربلندی در جنگ
 - اگر بسیج نبود، ...
 - نقش تاریخی مجاهدت های بسیج در دفاع مقدس
 - نقش عملکرد بسیج در مقاطع جنگ تحمیلی
 - نقش ر برقراری امنیت داخلی در مقطع پیش از آغاز جنگ
 - سال اول جنگ: مقاومت در برابر تجاوز و دفع تجاوز
 - سال دوم جنگ: رادساز، سرزمین های اشغالی
 - سال سوم تا آخر جنگ: تفتیش و تنبیه متجاوز
 - تجلیل از اقشار نیروی مردمی در دفاع مقدس
 - تجلیل از عملکرد مردم آستان ها و شهرها در دفاع مقدس

فصل پنجم: فرماندهی و فرماندهان بسیج در دوران دفاع مقدس

- ### فصل ششم: دفاع مقدس قطب نما و چراغ راه آینده بسیج
- الف) لزوم کسب تجربه و درس آموزی بسیج از دفاع مقدس
- ب) تجربیات و درس های جنگ برای بسیج
- ضرورت وجود بسیج برای آینده دفاعی کشور
 - ضرورت توجه و بها دادن به نقش مردم در امور دفاعی
 - تدبیر، تعمق و درس گیری از روحیه بسیج در دوران دفاع مقدس

پیشگفتار

دیدگاه عالی‌ترین مقام هر کشوری، برای نظام سیاسی آن جامعه دارای شأن و اهمیت ویژه‌ای است. جایگاه و شخصیت این افراد به دیدگاه‌های آنها ارزش ویژه‌ای اعطا می‌کند و در جوامعی که رهبران دارای شخصیت فرهمند^(*) باشد، منویاتشان بیان‌کننده خط‌مشی تلقی می‌گردد. رهبران با ارائه بیانات و رهنمودها، راهبردی جامعه را عهده‌دار بوده و با ایجاد انگیزه و ترغیب و هدایت فعالیت‌ها، در راه تعیین و تحقق اهداف و آسایش‌های جوامع تلاش می‌نمایند. براساس مدل «کشور همچون تصمیم‌گیرنده»^(**)، در هر کشوری تصمیم‌گیرندگان در سطح ملی به نمایندگی از مردم تصمیماتی را اتخاذ کرده و به سیاست‌ها شکل می‌دهند. لذا رهبران جایگاه خواسته‌های ملی هستند و در دیدگاه‌های آنها آرمان‌ها، اهداف و منافع ملی خود را نشان می‌دهند.

در واقع، رهبران اندیشه و مدینه دفاعی، علل وجودی نیروهای مسلح و کارکردهای آن را توجیه کرده و به سؤال‌های مهمی چون: "چرا"، "از چه چیزی" و "چگونه" باید دفاع کرد؟ جواب داده و حدود و قلمرو دفاع را مشخص می‌کنند. لذا می‌توان گفت "جنگ" در نگاه رهبران شکل گرفته و روایت آنها از جنگ به دلیل جایگاه‌شان بیشترین تأثیر را در برداشت مردم از جنگ دارد. بازروایی نقش نیروهای مسلح در جنگ از زبان رهبر یک جامعه و نوع نگاه اقشار مختلف به آنها در اینجا ارزش و اهمیت پیدا می‌کند. همچنین این نوع روایت از گذشته می‌تواند بر روندهای آتی جامعه تأثیر گذاشته و از عوامل تقویت کشور باشد.

نهاد رهبری رفیع‌ترین رکن و بالاترین مقام جمهوری اسلامی ایران است که براساس اصل ۱۱۰ قانون اساسی به تعیین خط‌مشی‌ها و چارچوب کلی، اولویت‌ها، جهت‌گیری و سیاست‌های کلی در همه حوزه‌ها می‌پردازد. بیانات فرمانده معظم کل قوا چراغ راه آینده مردم و مسئولین در نظام جمهوری اسلامی است. از جمله مسائل مهمی که در بیانات ایشان همواره مورد توجه قرار گرفته، نقش نیروهای مسلح در حفظ و حراست از انقلاب اسلامی و تجلیل از نقش افراد و نهادهای انقلابی و مؤثر در روند انقلاب بوده است. خاصه سپاه و بسیج به عنوان دو نهاد انقلابی مؤثر از ابتدای انقلاب تاکنون جایگاه مهمی در بیانات حضرت آقا داشته و ایشان با توجه ویژه به این نهادهای انقلابی، اقتضای زمان و انقلاب

*. Charismatic

** State as decision maker

را مبنای شکل‌گیری آنها دانسته و دفاع مقدس را بستر بروز و ظهور استعدادهای نهفته‌ای برمی‌شمرد که منشأ طراحی عملیات‌های ابتکاری و خلاقانه گردید. لذا از منظر ایشان ویژگی‌ها و خصوصیتی که سپاه و بسیج به‌وسیله آن‌ها توانست به مدیریت جنگ بپردازد، بایستی برای دوره پس از جنگ حفظ شده و تجربیات حاصل از دوران دفاع مقدس چراغ راه آینده این دو نهاد مقدس باشد.

با توجه به اهمیت بررسی نقش دو نهاد انقلابی سپاه پاسداران و بسیج در دوران دفاع مقدس، پس از پیشنهاد تدوین کتاب با موضوع فوق از سوی دفتر ارتباطات نیروهای مسلح ج.ا. و تأیید و تصویب آن در شورای سیاست‌گذاری، جمع‌آوری، تدوین و پژوهش درخصوص آثار مرتبط با فرمانده معظم کل قوا در حوزه سپاه و بسیج، مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس با بررسی دقیق بیانات مقام معظم رهبری در طول سال‌های ۱۳۵۹ تا ۱۳۹۵ و سازماندهی منظم و تدوین آنها تلاش داشته قدم کوچکی در معرفی خدمات و کارکردهای سپاه و بسیج در طول دوران دفاع مقدس از منظر حضرت امام خامنه‌ای داشته باشد. در همین راستا طی تعامل و ارتباطات متعدد با دفتر مذکور و پس از برگزاری جلسات و بحث درخصوص پیش‌بینی تدوین این کتاب در مرکز اسناد، طرح پژوهشی تفصیلی را تهیه کرده و تیم پژوهشی شامل آقایان: محمد فردی، محمد محمدپور، امیرمحمد حکمتیان، اکبر رستمی و سیدمحمد طباطبایی با تقسیم دوره زمانی در نظر پرسش‌های کار فیش‌برداری و جمع‌آوری اطلاعات را آغاز کردند. پس از تهیه فیش‌ها، کلیه مطالب تیتراژهای سپاه و تدوین اولیه توسط محققین کتاب صورت گرفت. درنهایت تکمیل تحقیقات، تهیه فیش‌های نهایی و سازماندهی و تدوین نهایی کتاب توسط آقای محمد فردی انجام شد.

مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس ضمن تشکر از تیم پژوهشی این کتاب، با گرامیداشت یاد و خاطره رئیس فقید مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس دکتر حسن اردستانی که نظارت کتاب را برعهده داشتند از آقای حجر اردستانی نیز کمال تشکر و قدردانی را درود.